

**Maradj köztünk!
A drogfogyasztásról**

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

6. évfolyam

Programcsomag: Én és a világ – Ember és környezete

A modul szerzői: Sári Éva és Ujvári Martina

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	11-12 évesek
Ajánlott időkeret	5 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A kábítószeres veszélyei, élettani hatásai és büntetőjogi következményeik. Miért és hogyan kell nemet mondani a drogokra, és hogyan lehet drogok nélküli, egészséges, boldog életet élni. A segítségkérés és segítségnyújtás útjai, lehetőségei.
A modul témái, tartalma	Témák: Testünk és életműködésünk – egészségkárosító és tudatmódosító szerek Tartalom: Kábítószerekkel kapcsolatos fogalmak, szleng, érdekes adatok; a drogozáshoz vezető út okai; a drogfajták és fogyasztásuk élettani és büntetőjogi következményei; a drogok visszautasításának és a kábítószer-élvezők segítségének lehetőségei.
Megelőző tapasztalat	A szórakoztató elektronika modul kérdésköre
Ajánlott továbbhaladási irány	Az AIDS és a HIV
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önismerettel összefüggő kompetenciák: identitás, önállóság Önszabályozás: felelősségvállalás A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: információkezelés (rendszeralkotás, elemzőkészség, motívumelsajátító képesség) Társas kompetenciák: konfliktuskezelés, empátia, tolerancia, együttműködés, segítségnyújtás, kommunikációs készségek
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember a természetben; Ember és társadalom; Életvitel és gyakorlati ismeretek (kiemelt fejlesztési feladatok: énkép, önismeret; testi és lelki egészség) Tantárgyakhoz: természetismeret; vizuális kultúra; egészségtan; magyar nyelv és kommunikáció; informatika Modulokhoz: Munkanélküliek; Divatos és menő 1–2.; Szórakoztató elektronika
Támogató rendszer	<i>Kids Évkönyv 2001.</i> Nyomdagrafika Lap- és Könyvkiadó Kft. Pécs, 2001 Carol Turkington: <i>Mérgek- és ellenmérgek lexikona.</i> Corvina Kiadó. Budapest, 1995 A rendőrség Biztonságra Nevelő Iskolai Programjának (D.A.D.A.) munkafüzete felső tagozatos diákoknak Bácskai Erika (szerk.): <i>Kábítószer-megelőzés.</i> Tanári kézikönyv. [K. A. Noack et al.] Drogalapítvány. Budapest, 1991 Somogyi – Bozzay – Kormos – Pelle: <i>Drogokról...</i> Tudni lehet, érdemes, kell. Drog Stop Budapest

	<p>Egyesület. Budapest, 2000</p> <p>Kály – Kullai – Panyi – Schmidt – Szabó – Szabó: <i>Droginfo 1999</i>. Sziget Droginformációs Alapítvány. Budapest, 1999</p> <p>Marek Kotanski: <i>Eladtam magam az embereknek</i>. Drog Stop Budapest Egyesület, Mont Kft. Budapest, 1995</p> <p>Szabó Attila Henrik: <i>Idézetek könyve</i>. Merényi Könyvkiadó. Budapest, 1998</p> <p>Száraz Péter: <i>Ember és környezete</i>. Tanári kézikönyv. Nemzeti Szakképzési Intézet. Budapest, 2005</p> <p>Paksi Éva: <i>Szenvedélyek zsákutcája</i>. Tanári kézikönyv. Egészségvirág Egyesület. Budapest, 2002</p> <p>Internet: http://fu.web.elte.hu/drogeria/cikk/0138beszelo19960700.html; http://drognet.uw.hu</p> <p>Film: <i>Félelem és reszketés Las Vegasban; Tini Akták – Mi az igazság a kábítószerekről?</i> (Fümoto Kft. 1999)</p>
--	--

Módszertani ajánlás

Ha egy pedagógus belép a tanterembe, bármelyik átlagos létszámú osztályban számolhat azzal, hogy a jelenlévő tanulók egynegyede, hat-nyolc gyerek már megismerkedett a kábítószeres valamelyikének hatásával. Középiskolában ez az arány a gyerekek felét is megközelítheti. Esetleg egy-két drogfüggő is van a csoportban, legalábbis a statisztikai adatok szerint.

A szenvedélybetegségeket (alkohol-, nikotin-, drogfüggőség) kóros állapotnak tartjuk. Az ember egyedülálló adottsága a tudat, az Éntudat, az önmagunkra ismerés, a legmagasabb szintű szabályozás és kontroll lehetősége. „En, XY, most, itt, szabad akaratomból teszem, amit a helyzet ismeretében legjobb lelkiismeretem szerint szándékozom megtenni.”

Az alkohol és a kábítószeres hatására önként megválnak ettől a képességünktől. Az agy legfőbb funkciói módosulnak, az érzelmek, a mozgás, a megismerés tevékenységének irányítása megváltoznak. A központi idegrendszer működését befolyásoló pszichoaktív anyagok használata – legalábbis kezdetben – kellemes, és örömet szerez. Eltávolítja a kevesebb élvezetet, csekély sikert nyújtó valóságot. Ez akár magánügy is lehetne, bár szeretteink ilyen elfordulása mégsem belügy. A drogosok társadalmi megítélése a lehető legkedvezőtlenebb. Szenvedélybetegségük törvénybe ütközik, ezért rejteni, titkolni igyekeznek azt.

Ezt a modult semmiképpen ne iktassuk be a programszerűen elvégzendő foglalkozások közé! Magyarországi tapasztalatok szerint a jó szándékú, de kampányszerű felvilágosítás nem vette figyelembe a települések különböző mértékű veszélyeztetettségét, a diákok eltérő helyzetét. A leginkább fertőzött fővárosi kerületek számára talán megfelelő ismertető a kistelepülések gyerekeik számára inkább érdekes újdonságokkal szolgáltak, és éppen ezek keltették fel kíváncsiságukat az ismeretlen szerek iránt („Minden tilos, ami jó...”).

Azoknak a pedagógusoknak szeretnénk segítséget nyújtani, akik váratlanul szembesülnek a drogfogyasztás jelenségével az iskolai környezetben. Ne kezdeményezzük a foglalkozást, ha erre nincs közvetlen okunk, ha a drog még „nem téma” az iskolában. Számtalan esemény adhat azonban okot arra, hogy beavatkozzunk. Segítenünk kell – adott esetben – feldolgozni a gyerekeknek egy kortársukkal történt tragédiát. Esetleg őszinte magyarázatot kell adnunk egy rendőrségi razzia okára. Lehet, hogy túlságosan nagy érdeklődést, állandó beszédtemát vált ki egy

filmélmény. Nem a kíváncsiságot akarjuk felkelteni, hanem pontos, használható tájékoztatást adni a drogokról. Segítünk megszerezni az ismereteket, megmutatni a hiteles információforrásokat, és azokat a lehetőségeket, amelyekhez krízishelyzetben fordulhatnak a diákok.

Meg kell mutatnunk, hogy személyesen, mi magunk elutasítjuk a drogfogyasztást, és megbocsáthatatlannak tartjuk a drog terjesztését, árusítását. A fogyasztó valamilyen okokból áldozattá vált, beteg emberré tették, akin azonban segíteni lehet. A kriminalizált drogfogyasztás (még a drog birtoklása is bűncselekmény) a teljesen ártatlan gyerekeket is titkolózásra, hallgatásra kárhóztatja. Nem is a felderítés, az „árulkodás” támogatása a feladatunk. A lehető legjobb esetben megszerezhetjük, megtarthatjuk a gyerekek bizalmát, olyan felnőttet láthatnak bennünk, akinek hasznos tanácsait érdemes meghallgatni, és akire támaszkodhatnak saját vagy mások, kortársaik krízishelyzetében.

A tanárnak, pedagógusnak helyzetéből adódóan is képviselnie kell azt az elméletet, hogy nincsenek „könnyű drogok”. A „fü”, marihuána kevésbé ártalmas a szervezetre, mint a nikotinos cigaretta vagy az alkohol, a hozzá szokás veszélye is kicsi, és nem szűkíti be annyira a személyiséget, mint a „kemény” drogok, de a marihuánával való „kísérletezés” is veszélyes. A tanulási képességet, a memóriát véglegesen, visszafordíthatatlanul károsítja. És ne felejtjük el: a kemény drogok is az enyhébbekkel kezdtek.

A heroin és a kokain súlyos függőséghez vezető anyagok. Előállításuk drága, terjesztésük veszélyes, ezért a piaci árak is magasak. Kereskedelmük társadalomellenes bűncselekmény, a legnagyobb kockázattal és a legnagyobb haszonnal járó alvilági vállalkozás.

A kábítószer használata többszörös kárt okoz a használóknak, a környezetének és az egész társadalomnak is. A közvetlen egészségkárosodás, vagy a gyerekünk elfordulása, eltávolodása, elvesztése tragikus élethelyzet. Emellett a munkaképesség csökkenése, a kezelésre fordított költség anyagi terhet ró a társadalomra. A szerekkel való visszaélés is bűncselekmény, a magyar Btk. szerint. Fokozott a további bűncselekmények elkövetésének veszélye, mert a szer megszerzése érdekében a drogfüggő *bármire* képes lehet.

Nagy a veszélye a szer *hatása alatt* elkövetett bűncselekménynek vagy az így bekövetkező baleseteknek is. Az „enyhe” diszkódrogok következménye a tipikussá vált „diszkóbalesetek” sorozata, amikor a buli utáni hajnalban ülnek autóba a fiatalok. Az intravénásan használt drogok további veszélye a vérrel terjedő fertőzések átvitelének lehetősége. A HIV terjedésének egyik lehetősége a közös tűhasználat, ezért a leginkább veszélyeztetett csoportok egyikét alkotják a drogosok. Hasonló úton terjed a fertőző májgyulladás (hepatitisz B és C) vírusa.

Nem baj, ha a gyerekek jogos félelemmel utasítják el azt, ami az életüket veszélyeztetheti. Egyáltalán nem ellentétes a céljainkkal, ha erős negatív érzelmek erősödnek fel és nyilvánulnak meg a kábítószer terjesztő bűnözéssel szemben. Az egyéni helyzetfelismerés, az önvédelem mechanizmusait szeretnénk felerősíteni. Ugyanakkor a „narkósok”, a kortársak iránti felelősség erősítésére is keressük a lehetőségeket!

A felvilágosítás és az elutasító magatartás kialakítása a tanulóknál tapasztalt, erre képzett szakember feladata. Ha lehet, rendszeresen vegyük igénybe addiktológus szakorvos vagy gyermekorvos segítségét.

Sikeresen folyik az amerikai minta nyomán magyar viszonyokhoz alakított D.A.D.A program, a rendőrség Biztonságra Nevelő Iskolai Programja. A Los Angeles-i Drogokkal Szembeni Ellenállásra Tanító Oktatási Program nyomán a fő veszélyforrások nagyobb körére (drog, alkohol, dohányzás, AIDS) és a kriminológiai biztonságra, a média helyes használatára is felkészíti a magyar gyerekeket. A foglalkozásokat kellően felkészült, pedagógiai gyakorlattal is bíró rendőrök tarthatják. Ha az iskola részt vett a programban, talán könnyebb a helyzetünk, egyszerűbb a megfelelő szakembereket megtalálnunk. De az osztályunkkal kialakuló emberi kapcsolatok építéséhez ilyen esetben is szükségünk lehet a modul elemeinek alkalmazására.

A modul öt tanítási óra foglalkozástervét tartalmazza, amelyek a szükségesnek megfelelően csoportosíthatók. A feladatok igen sok, szituációs és életből vett konfliktushelyzetet tartalmaznak, amelyhez egy-egy javaslat található a mellékletekben, de a lehetőségek száma végtelen. Természetesen ne zárkózzunk el attól a lehetőségtől se, hogy a gyermekek maguk meséljenek el valós vagy kitalált történeteket.

A kooperatív tanulási módszereknél heterogén csoportokat válasszunk, vagy hagyjuk, hogy a gyermekek maguk alkossanak csoportokat. A sok csoportfeladat miatt javasoljuk a termet eleve ennek megfelelően, szigetszerűen berendezni. A csoportok alakítását úgy irányítsuk, hogy tagjaik egymással őszintén tudjanak beszélni bizalmas dolgokról is.

Az egységet modulbontási pontokkal részekre tagoltuk, hogy lehetőség legyen tanítási órán is elvégezni a feladatokat, vagy azok egy részét. A modul teljes feldolgozását egészségvédelemmel foglalkozó szakkörök számára javasoljuk.

Hogyan segíthetünk?

A drogok használata gyakran szertartásszerű, társas élmény. A szer használói ugyanakkor elfordulnak korábbi társaságuktól, barátaiktól, családjuktól. A napi adag megszerzése egy drogfüggő számára mindennél fontosabb, minden energiáját, idejét igénybe veheti. Ha erre utaló jeleket látunk, nem maradhatunk tétlenek, de a beavatkozás nagyon nagy tapintatot igényel. Ha leleplezzük, feljelentjük, azaz bűnözőnek minősítjük a gyerekeket, vagy azonnal a családjához fordulunk, kárt okozhatunk. A személyes beszélgetés, a megértés, a segítő szándék megmutatása sokat jelenthet. Azt talán elérhetjük, hogy a rászoruló fiatal szakorvoshoz vagy segítő civil szervezethez forduljon – önként.

Néhány megjegyzés

Súlyos visszaélésre alkalmas számos gyógyszer, illetve gyógyszer és alkohol együttes használata is.

Büntetőjogi értelemben kábítószer az 1/1968. (V. 12.) BM-EüM együttes rendelet mellékletében és a 4/1980. (VI. 24.) EüM-BM együttes rendeletben felsorolt veszélyes pszichotróp anyagok. A büntető törvénykönyv (Btk.) 282.§ és a 282/A. § határozza meg a kábítószerrel visszaélés fogalmát.

A modul mellékletei

Tanári mellékletek

- P1 – Idézetek
- P2 – Szlengszótár
- P3 – Párbeszéd szlengben
- P4 – Szókártyák
- P5 – Drogfajták

- P6 – Levél
- P7 – Élethelyzetek
- P8 – Törvények
- P9 – Vétségek listája
- P10 – Szerepek
- P11 – Feladatlap a filmhez
- P12 – Szituációk
- P13 – Igaz történet
- P14 – Szituációk
- P15 – Kérdések 1.
- P16 – Kérdések 2.
- P17 – Figyelmeztető jelek

Diákmelléletek

- D1 – Párbeszéd szlengben
- D2 – Drogfajták
- D3 – Hívókép
- D4 – Törvények
- D5 – Vétségek listája
- D6 – Feladatlap filmhez
- D7 – Segítségnyújtó szervezetek
- D8 – Adatlap a drogfogyasztásról